

Forfølging av kristne – i misjonsteologisk perspektiv

Avskjedsforelesning¹

Arne Redse
Professor emeritus Fjellhaug Internasjonale Høgskole
arne.redse@gmail.com

Resumé

Jesus førebudde etterfølgjarane sine på forfølging og trengsler på grunn av trua på han. Det dreier seg om å få del i Kristi lidingar. Forfølging på grunn av trua på Jesus er eit av kyrkja sine kjenneteikn. Martyrblodet vert gjerne omtala som kyrkja sitt såkorn. No er det vel heller Guds Ord som er såkornet. Martyrblodet er på si side vatn og næring til åkerjorda. Der Guds ord manglar eller vert uklart kommunisert, kanskje ikkje eingong omsett til det lokale språket, der hjelper det lite om det finst aldri så mange martyrar. Artikkelen presenterer tre tydelege eksempel frå misjonshistoria.

Elles vert skremmande tal om forfølging, som Open Doors publiserer kvart år i januar, trekte fram. Misjonsblada, dei kristne dagsavisene og andre kristne media formidlar også stoff om forfølging. Men sjekkar vi lærebøkene i misjonsteologi, er saka næraast fråverande. Dette bør det gjerast noko med.

Keywords

Bibelspreiing, del i Kristi lidingar, forfølging, martyr, misjon

Fire glimt frå Asia – om forfølging og kyrkjevekst

«Blodet til martyrane er kyrkjas såkorn.» Eller som det vanlegvis lyder på bokmål: «Martyrenes blod er kirkens sed.» Tesen er kjend. Opphavsmannen er kyrkjefaderen Tertullian (160-220). La oss sjekke testen med eit raskt innsyn i fire ulike misjonsframstøyt: Nestorianisk misjon i Kina, jesuittisk misjon i Japan, protestantisk misjon i Kina og protestantisk bibelmisjon i Korea.

Det var misjonærar frå den aust-syriske kyrkja som først gjorde Kina til misjonsmål. Av konfesjon var dei nestorianarar. Den første gruppa av nestorianske munkemisjonærar nådde Xian, hovudskaden i Kina, i 635. Vi veit ikkje kva dei heitte. Bortsett frå at leiaren deira blant kinesarane fekk namnet

¹ Avskjedsforelesning ved Fjellhaug Internasjonale Høgskole d. 14.05.2019

Aloben (阿羅本). Det eigentlege, namnet hans er ukjent. Gruppa var syrisk-talande munkar, sannsynlegvis fra Persia. I 210 år fekk dei arbeide nokolunde fritt i Kina, rett nok avbrote av kortare periodar med sporadisk forfølging. Den første omfattande forfølginga braut ut i 845. Misjonærane vart kasta ut. Kyrkjene og klostera vart stengde. Etter 210 år i Kina vart kristendommen nesten utrydda frå landet. Ein framandfiendtleg keisar hadde talt. Men ikkje lenge etter fekk dei vende tilbake. Men så i 907 måtte alle utlendingar igjen forlate landet – misjonærane inkludert. Ved slutten av 900-talet fanst det ingen spor tilbake etter den aust-syriske kyrkja i Kina.

Utover på 1100- og 1200-talet – under Song-dynastiet – fekk nye grupper aust-syriske misjonærar sleppe inn. Nye kloster og kyrkjer vaks fram. Forholda vart ikkje därlegare då ein av dei religiøst tolerante mongol-khanane la under seg heile Sentral-Asia og til og med Kina der han etablerte det såkalla Yuan-dynastiet (1279-1368). Den aust-syriske kyrkja i Kina opplevde ei fredeleg ekspansjonstid på nesten 100 år. Den fekk forresten hjelp, eller skal vi seie konkurranse, frå katolikkane – misjonærar frå fransiskanarordenen.

I 1368 tok Ming-dynastiet makta i Kina. Mongol-dynastiet vart kasta ut. Kyrkja og dei kristne vart igjen utrydda. Så grundig vart det gjort at vi knapt har spor etter korleis det gjekk føre seg. Då jesuitt-misionærar fekk løyve til å etablere seg frå 1537 av, fann dei ingen kristne blant kinesarane. Samtidig med Ming-dynastiet si utrydding av kyrkja i Kina, gjekk dei mongolske khanane, som framleis hadde herredøme over heile Sentral-Asia, over til islam og næraast utrydda kyrkja i dette veldige området. Timur den store (1336-1405) stod for brorparten av utryddingane.

Det var jesuitt-munkar som først forkynnte kristendommen i Japan. Dei kom til landet i 1549. Leiaren deira var Fransisco Xavier. Dei vart godt mottekte av japanarane. Mange kom til tru på evangeliet. Men så, i 1587 – etter 38 fruktbare år – vart jesuittmisjonærane utviste. Styresmaktene frykta dei blei for mektige. Ca. 200.000 japanarar hadde teke imot evangeliet og late seg døype i løpet av desse 38 åra. Dei var ikkje få.

Kva gjorde så jesuittmisjonærane? Mange gjekk i dekning, men heldt fram med å forkynne, undervise og døype ut frå gøymestadane sine. Fleire stadar hadde dei relativt stor friheit. Ein reknar med at i løpet av det følgjande tiåret – (1587-1597) eit tiår med berre sporadisk forfølging – kom ytterlegare 100.000 japanarar til tru. Fransiskanar-misionærar hadde nyleg kome til. Desse fekk arbeide heilt fritt.

Den første omfattande forfølginga der dei japanske kristne også blei ramma, sette inn i 1597. Då vart 26 leiande kristne korsfesta. I åra som følgde leid mange martyrdøden – ofte under grufull tortur. I 1614 vart det kunngjort eit nytt dekret om at alle misjonærar måtte forlate landet, eller bøte med livet. Denne gangen blei det sørga for at dekretet vart etterfølgt. 1616 vart eit grufullt år. Etter det året gav ingen misjonærar meir lyd frå seg. Ut på 1700-talet vart det anteke at kristendommen var utrydda i Japan. Det stemte ikkje heilt. I 1871 innførde Japan religionsfridom – etter press frå USA. Under den oppmjuka, friare stemninga i forkant av innføringa av religionsfridommen, dukka kristne grupper fram her og der. På øya Kyushu (den tredje største) kom det for dagen at kanskje så mange som

20.000 kristne i mange generasjonar hadde levd og praktisert trua i løynd – utan kontakt med omverda. Kyrkja hadde altså overlevd, men var sterkt redusert, og med ein tynn og haltande teologi. Handlinga i filmen *Silence* er henta frå forfølgingane i Japan på 1600-talet.

Vi vender tilbake til Kina til protestantisk misjon i medgang og motgang i landet – fram til vår tid. I 1807 sette den første protestantiske misjonæren føtene sine på kinesisk jord – Robert Morrison. Vi gjer eit langt hopp i tid, inn på 1900-talet. Etter vel 40 år med mykje politisk uro, og med ein langvarig borgarkrig, tok kommunistpartiet leia av Mao Zedong, makta. Året var 1949. Alle utanlandske misjonærar måtte forlate landet.

Korleis ville dei lokale kristne greie seg? Dei utgjorde godt og vel 900.000 på protestantisk hald. Utpå 1970-talet frykta mange at det var få kristne tilbake. Det var få livsteikn å spore. Så blei Kina gradvis opna for utlandet frå 1979 av. Kristne kunne gje seg til kjenne utan stor fare. Då viste det seg at talet på kristne ikkje hadde skrumpa inn, som ein hadde rekna med, men tvert imot vakse. Ja, etter kvart vart det mangedobla. Talet frå 1949 kan kanskje gongast med 100 i dag – frå under 1 million til kanskje så mange som 100 millionar i dag.

Eit eksempel til – også dette frå Asia – frå Korea: Misjonæren John Ross (1842-1915), presbyterianar frå Skottland, blei utsendt til Kina i 1872. Han blei plassert i Nord-Kina, i Heilingjau (den gongen Mandsjuria), på grensa til Korea. Ross var språkleg svært gåverik, og lærte seg ikkje berre kinesisk, men også koreansk. Korea var på den tida stengt for kristen misjon. Men Ross fekk det føre seg, som eit kall frå Gud, at han skulle omsetje NT til koreansk. Han fekk ikkje godkjenning for dette av sine overordna, men han gjorde det likevel, i samarbeid med lokale koreanskkyndige medarbeidrarar.

Så blei Korea opna for misjon i 1884. Då var Ross si NT-omsetjing nesten klar. Den blei ferdig i 1886. Det koreanske NT blei distribuert vidt omkring uavhengig av misjonane. I fleire år hadde Ross allereie sendt inn ferdige deler av omsetjinga. Dei første kristne i Korea kom til tru gjennom lesing av Ross si NT-omsetjing – utan å ha hørt så mykje som ei andakt. Dei fem første kyrkjelydane i Korea vart oppretta av koreanarar som var blitt kristne berre ved lesing av Ross si NT-omsetjing, utan kontakt med misjonærar eller andre kristne. Dette gjorde kyrkjene i Korea ganske så sjølvstendige heilt frå starten av. Og kyrkjene opplevde god vekst. Sør-Korea er i dag det mest kristne landet i Asia og eit av dei mest kristne i verda.

Martyrblodet – såkorn, eller vatn og næring til åkerjorda?

Tilbake til Tertullian og tesen «Martyrblodet er kyrkja sitt såkorn». La oss vurdere tesen ut frå glimta vi har fått del i, frå Kina, Japan, Kina og Korea. Stemmer den?

Ordet «martyr» betyr som kjent vitne – for eksempel å vere vitne i ei rettssak. Når ein brukar ordet om kristne som gir livet sitt for trua på Kristus, er tanken følgjande: Ein gir ikkje livet for noko som ein ikkje trur er sant. Gir ein livet for trua på Kristus, så kan ein knapt seie det sterkare at dette trur ein på. Denne bodskapen er sann.

Men er så martyrane sitt blod kyrkja sitt såkorn? Då burde det vel vere mange nestorianske kristne i Kina, og mange jesuittar i Japan, men ikkje så mange prostantar i dagens Kina, og nærast ingen kristne i Korea? Men det stemmer jo ikkje. Det er jo faktisk akkurat omvendt.

Kanskje tesen til Tertullian treng ei lita justering? Kanskje vi heller bør seie at Martyrblodet gjer åkerjorda god, gjev gode vekstvilkår, god kyrkjevekst (jf. likninga om såmannen og den gode åkerjorda i Matt 13:1-9). Martyrblodet forbetrar åkerjorda for såkornet. Men såkornet er noko anna. Kva er såkornet? Såkornet i likninga er Guds ord, ikkje martyrenes blod. Martyrblodet er vatn og gjødsel for såkornet. Skal vi vere snille mot Tertullian, så kan vi seie at det var vel det han meinte han også. God åkerjord – vatna og gjødsla på rett vis – er særskilt viktig. Men manglar såkornet, hjelper det ingen ting om vi har aldri så god jord å så i, om den er aldri så mykje dynka av martyrblod. La oss derfor justere testen ein smule: Martyrane sitt blod gjer åkerjorda god, så såkornet kan gro. Det rimir til og med.

* Kva mangla i den aust-syriske misjonen i Kina? Hundreåra gjekk utan at dei fann det nødvendig å omsetje Bibelen til kinesisk. Det einaste vi kjenner til av omsett bibelstoff, er ei slags parafraserande framstilling av Jesu liv, død og oppstode. Kvaliteten på arbeidet er dårlig. Nestorianarane fekk så visst sine martyrar å vise til, åkerjorda vart såleis tillaga, til tider dynka med blod. Men såkornet, Guds ord, vart i liten grad omsett og lite tydeleg presentert. Det vart gjerne misforstått som ei ny utgåve av buddhismen. Grobotnen var god, men det var lite og dårlig såkorn.

* Kva mangla i Japan? Jesuittane i Japan prioriterte ikkje bibelomsetjing. Ein trur rett nok at mange av evangelietekstene som blei brukte i gudstenesta, vart omsette. Men liturgien var på latin som elles i Den katolske kyrkja. Den kyrkja som kom for dagen i og med religionsfridommen, kjende berre mindre deler av bibelstoffet. Nattverden var heilt ukjend. Uforståelege latinliknande fraser vart sagde fram frå minnet. Noko av dette synest å stamme frå Fadervår og Ave Maria. Kva mangla i Japan? Ikkje martyrblod. Men såkornet, Bibelen!

Talet på omvende var på sitt beste ganske høgt. Martyrane vatna og gjødsla åkerjorda for bodskapen, men såkornet blei for dårlig presentert. Bodskapen blei ikkje tydeleg nok presentert. Få bibeltekster blei omsette og alvorlege omsetjingsfeil skapte forvirring.

* Kva kjenneteikna såkornet som dei protestantiske Kina- misjonane sådde? Det første som pionermisjonären, Robert Morrisson, tok fatt på etter å ha lært seg kinesisk, var å omsetje NT. Det var ferdig i 1814. Etter kvart vart heile Bibelen omsett – utgjeven i 1823. Og det kom stadig nye utgåver med eit stadig forbетra språk – stadig betre såkorn. Bibelen, korrekt og klart omsett til kinesisk, har hatt ei avgjerande betydning for kyrkja i Kina. Den kinesiske Bibelen var ei avgjerande årsak til kyrkjeveksten under kulturrevolusjonen (1966-1976) og fram til i dag.

* Kva så med utviklinga i Korea? Ingen misjonærar, ingen martyrar, berre Guds Ord, berre såkorn, men presentert i ei språkdrakt som alle lesekyndige kunne forstå. Vekkinga vart eit faktum –utan martyrblod i åkerjorda. Martyrar blei det rikeleg nok av seinare i den delen av landet som blei Nord-

Korea. Men såkornet er der, sjølv om det må såast i løynd. Når regimet i Nord-Korea fell, skal det bli spennande å sjå kor mange som har bevart trua i arbeidsleirane – og vidareformidla den til nye generasjonar. Eg trur talet vil overraske, ikkje minst takka vere John Ross.

Jesu førebuande undervisning om komande forfølgingar

La oss så høyre kva Jesus hadde å seie om forfølging og martyrium. I evangelia ser vi at Jesus ved fleire høve føresa at etterfølgjarane hans skulle kome til å bli forfølgde på grunn av trua, og mange skulle døy som martyrar. Det var ikkje minst i talar han heldt for lærersveinane, at han snakka om dette med forfølging. La meg peike på fire sentrale taletekster:

1. Den første finn vi i Bergpreika – i dei to siste sæleprisingane, i Matt 5:10-12: «*Sæle er dei som blir forfølgde for rettferd skuld, himmelriket er deira. Ja, sæle er de når folk for mi skuld spottar og forfølgjer dykk, lyg og talar vondt om dykk på alle vis. Gled dykk og jubla, for stor er løna dykkar i himmelen. Slik forfølgde dei òg profetane før dykk.*»
2. Den andre talen vi kan trekke fram, var den Jesus heldt ved utsendinga av dei tolv i Matt 10:16-31 – ei klar misjonstekst. Eg tek med nokre glimt, først frå v. 19: «*Men når dei arresterer dykk, så ver ikkje urolege for korleis de skal ordleggja dykk, eller kva de skal seia. Det de skal seia, skal de få i same stunda.*» Og v. 23: «*Men når dei forfølgjer dykk i ein by, så røm til ein annan!* Og v 28: *Ver ikkje redde dei som drepp kroppen, men ikkje kan drepa sjela.*»
3. Det tredje talestoffet eg vil stoppe for, er henta frå ein av talane på tempellassen i den stille veka, slik vi finn den i Luk 21:12-13: «*Men før alt dette hender, skal dei leggja hand på dykk og forfylgja dykk, gje dykk over til domstolen i synagogene og kasta dykk i fengsel; og de skal førast fram for kongar og landshovdingar for mitt namn skuld. Då skal de få vitna for dei.*»
4. Til slutt tek eg med nokre vers frå Jesu avskjedstale, Joh 16:1-4: «*Dette har eg sagt dykk så de ikkje skal førast til fall. Dei skal støyta dykk ut av synagogen. Ja, det kjem ei tid då kvar den som slår dykk i hel, trur han gjer Gud ei teneste. Og alt det gjer dei fordi dei korkje kjenner Far min eller meg. Dette har eg sagt dykk slik at de, når deira tid kjem, skal hugsa at eg sa det til dykk.*»

I alle dei store talane Jesus heldt, førebudde han disiplane på forfølging, liding og martyrdom i forbindelse med misjonsverksemda deira. Dei viktigaste momenta kan oppsummerast slik:

1. Jesus føresa at etterfølgjarane hans skulle bli forfølgde, slik at det ikkje skulle kome overraskande på dei. Dei skulle vite på førehand at slik ville det bli. Dette hadde Jesus føresagt. Han har styringa.
2. Dei skulle bli hata for trua si skuld og derfor forfølgde, ja, dreppne, akkurat slik Jesus sjølv vart hata, pint og drepen. Som meistaren, så lærersveinen.
3. Likevel kunne dei glede seg når dei vart forfølgde. For «Himmelriket er deira.» Og «stor er løna dykkar i himmelen».

4. Men røm gjerne. Røm til fjells eller til ein annan by når de vert forfølgde. Slik Josef tok med seg Maria og Jesus og rømde til Egypt. Slik Paulus rømde frå Damaskus. Så finst der unntak, då ein ikkje bør rømme – som vi skal sjå etter kvart.

5. De skal vitne for forfølgjarane (Luk 21:12-15). De skal bli gjevne ord å tale når de treng det, og slik de treng det. Og de skal tilgi forfølgjarane – i samsvar med vitnemålet dykkar.

6. Og de skal «*be for dei som forfølgjer dykk*» (Matt 5:44).

7. I endetidstalane snakka Jesus om trengslane som skal ramme etterfølgjarane hans i dei siste tidene – til slutt ei skremmande stor trengsle. (Matt 24:15-22). Då skal mange falle frå.

Forfølgingar melde seg – saman med ei glad von om løn og ære

Det gjekk som Jesus hadde føresagt. Etterfølgjarane hans *vart* forfølgde, mange leid martyrdøden, medan dei vitna, og bad for bødlane sine, og tilgav dei – og medan dei gledde seg til herlegdommen som venta. Men la det også vere sagt at mange fall ifrå.

Dei primære vitna til historia om Jesu person, om hans ord og gjerningar, var dei tolv apostlane. Dei var i si tid NT i levande utgåver. Bodskapen deira var Guds Ord munnleg bore fram – kyrkja sitt såkorn til vidare vekst. Ved å ofre livet i tenesta med Ordet, understreka dei truverdet i det dei forkynte. Dei leid martyrdøden alle så nær som Johannes. Fleire av dei vart korsfesta. Slik vatna blodet deira åkerjorda for såkornet – for Guds ord. Vitnemåla deira blei ekstra sterke når dei bad for og tilgav bødlane sine. Kanskje ikkje så rart at enkelte bødlar vegra seg og trakk seg. Det hende at bødlar vende om og dermed måtte dele skjebne med martyren dei skulle avrette. Slike episodar høyrer med til historia både frå oldkyrkja og frå 1600-tals-forfølgingane i Japan.

Apostlane var til forhøyr for *Det høge rådet*. Dei vart formante – dei måtte slutte å forkynne at Jesus er Messias. Så vart dei piska og fekk deretter gå. Då heiter det om dei: «*Dei gjekk bort frå Rådet, glade fordi dei var haldne verdige til å lida vanære for Jesu namn skuld.*» (Apg 5:40-41). Jesus hadde forutsagt at nettopp dette ville hende, og meir enn det; han hadde knytt løfte til det: «*Stor er løna dykkar i himmelen*», hadde han sagt. Derfor kunne Peter skrive: «*Mine kjære! Undra dykk ikkje over den eldprøva de må igjennom, som om det hende dykk noko uhøyrt. Men i same mon som de får del i Kristi lidningar, skal de gleda dykk, så de kan gleda og fagna dykk også når han openberrar seg i sin herlegdom. Sæle er de når dei spottar dykk for Kristi namn skuld.*» (1 Pet 4:12-14).

Stefanos var den første kristne som leid martyrdøden – medan han bad for dei som steina han. Jakob var den første apostelen som blei avretta for trua. Paulus kunne fortelje korintarane at han var vel kjend med forfølgingar og trengslar på grunn av trua. Han skriv i 2 Kor 11:24-28: «*Av jødane har eg fem gonger fått dei førti slaga på eitt nær. Tre gonger vart eg piska, ein gong steina, ...*» Og han gledde seg over den «nåde» det var å måtte lide for Kristus (jf. Fil 1:29). Samanliknar ein løna med kostnadene, ville ein finne at lidningane i dette livet er for «ingenting å rekne samanlikna med den

herlegdomen som ein gong skal openberrast og verta vår», som det heiter i Rom 8:18). Tradisjonen seier at Paulus vart halshoggen i Roma, truleg i år 67, under forfølginga som vart set i gong av keisar Nero. Det var i same forfølginga dei tok livet av Peter. Han vart korsfesta.

Få del i Kristi lidingar – korsfesta med Kristus

Vi må skilje mellom lidingar vi opplever på grunn av forfølging og lidingar som har andre årsaker, så som sjukdom, ulukker og andre følgjer av syndefallet. Kaoskretene som kom til å prege naturen etter fallet – utanfor Eden – har framleis spelerom i verda og påfører framleis alt liv liding og død. Når menneska skal vinnast for Kristus, så må dette skje i ei verd som er underlagt den forbanninga som syndefallet førte med seg. Men følgjene av denne forbanninga kan ikkje i seg sjølv reknast som forfølging.

Eit avgjerande kjenneteikn ved forfølgingar er at dei har sitt opphav i vonde viljer og makter, slike som slangen i hagen, «*vondskapens åndehær i himmelrommet*» (Ef 6:12), og menneskeleg vondskap og vantru av ulike slag. Alle desse instansane ønskjer å røve trua frå dei truande. Forfølging er det altså når det dreier seg om motstand og lidingar som djupast sett har til formål å angripe og sløkkje trua og frårøve den kristne statusen som ein Kristi etterfølgjar og læresvein.

I kampen for å bevare trua skal vi likne dei som har gått føre oss i den gamle pakta (jf. Hebr 11:4-40). Dei skal vere våre forbilde. Vi skal også likne apostlane. «*Etterlikna meg [Paulus] slik eg etterliknar Kristus!*» (1 Kor 11:1). Eller som det står på bokmål: «*Ha meg til forbilde slik jeg har Kristus til forbilde*». Slik bevarer vi trua og får håpet oppfylt.

Forfølgingane Paulus møtte og lidingane han måtte gjennomgå på grunn av trua, tolka han som å få «*del i Kristi lidingar*» (jf. 2 Kor 1:5). Same tanke og uttrykk finn vi i 1 Pet 4:13. I 2 Kor 4:10 heiter det litt annleis at «*Alltid ber vi Jesu død med oss i vår eigen kropp*». I Gal 6:17 heiter det nesten likelydande: «*eg ber Jesu merke på kroppen min*». Meininga må vel vere den same i alle desse uttrykkja: Den kristne må rekne med å få del i Kristi lidingar på ein eller annan måte. Og då må det vel dreie seg om å måtte lide på grunn av trua på Kristus. På same måten som Kristus måtte lide på grunn av sjølvvitnemålet om at han var Messias, slik må kristne lide på grunn av det same vitnemålet – Jesus er Messias (Kristus). Ein får del i Kristi lidingar på den måten at ein må lide på grunn av trua og vitnemålet om at Jesus er Messias – det same vitnemålet som Kristus sjølv leid for. Men til forskjell frå oss, måtte Messias/Kristus tolke den lidinga det var å bere fram det offeret som Messias skulle bere fram – som øvsteprest og offerlam som tok på seg å sone for alle våre synder.

Ei noko vanskelegare formulering, men etter alt å døme i same gate, finn vi i Kol 1:24 der det står: «No gleder eg meg over det eg må lida for dykk, og det som enno manglar i Kristi lidingar, utfyller eg på min eigen kropp; eg lid for hans kropp som er kyrkja.» Men var ikkje Kristi liding og død tilstrekkeleg til soning for syndene våre? Mangla det noko ved Kristi soningsdød på korset? På ingen måte. Beste tolkinga må vere å forstå den første og den siste av dei tre setningane i Kol 1:24 som ei tolking av setninga i midten. I første setninga dreier det seg om å lide for kolossalane, i den siste setninga dreier det seg om å lide for Kristi kyrkje generelt – som her vert kalla «*Kristi kropp*». Det

hører med til kristenlivet generelt at vi ber bører av forfølging for kvarandre og for Kristi skuld, som lemmer på Kristi lekam og som hans etterfølgjarar. Når vi snakkar om at Guds folk må lide for kvarandre, og for Kristi namn skuld, fordi ein er Kristi etterfølgjar, vil den slags liding ikkje ta slutt før Jesus kjem igjen.

Snakkar vi derimot om Kristi soningsdød, var den tilstrekkeleg for all synd til alle tider. Det finst ingen belegg for at kristne sine lidingar for kvarandre og for Kristi skuld liksom skulle fullføre Kristi soning for syndene våre, og at Jesu soning på Golgata ikkje skulle vere tilstrekkeleg (jf. Schirrmacher 2012, 159). Til ein slik tanke finst berre ein respons: Soninga for all synd blei fullført på Golgata! Jesus utbraut rett før han døde: «*Det er fullført!*» (Joh 19:30). Johannes kunne derfor skrive i første brevet sitt: «... han er ei soning for syndene våre, ja, ikkje berre for våre, men for alle i heile verda.» (1 Joh 2:2; jf. Hebr 10:10 og12). Og soninga er fullført.

Den truande må, som understreka, lide for trua og Kristus-vedkjenninga – og til og med risikere å misse trua og statusen som Kristi etterfølgjar. På den andre sida kan ein trøyste seg med at gjennom forfølgingar vil dei fleste truande hauste styrke og innsikt. Nokre gir opp kampen, men mange får ei meir prøvd tru – og dermed ei sterkare tru med djupare innsikter i kristen visdom.

Forfølging er altså som sagt å få del i Jesu lidingar og kanskje måtte døy som martyr for trua på han. Men det er også å få del i Jesus oppstode. Det dreier seg om døds- og livssamfunnet med Jesus. Det er dette dåpen signaliserer – å døy med Kristus inneber å drukne den gamle Adam, og å stå opp med Kristus til det nye livet som han gir oss, som vert fullenda i det evige livet (jf. Rom 6:1-11).

Midt i forfølging med plager og lidingar vil ein aldri bli forlaten av Gud. Den heilage anden, trøystaren, vil trøysta folket sitt midt i vanskane, ja, midt i dødspinslene til martyiane er han der. Trengsel og trøyst er to av hovudtemaene i Andre korintarbrevet. Når kristne vert forfølgde, er det styrke, hjelp og trøyst å hente hos Gud (jf. 2 Kor 4:7-9 og 12:10). Ingenting kan skilje den truande frå Kristi kjærleik (jf. Rom 8:35-39). Eit Guds barn vil aldri bli forlatt av Gud. I så måte er Kristi kors og våre kors dramatisk forskjellige. Klageropet frå Kristi kors lydde – med rette: «*Min Gud, min Gud, kvifor har du forlate meg?*» (Matt 27:46). Himmelen var taus og stengd. Eit slikt smerterop vil eit Guds barn aldri trenge rope. Ein vil aldri bli forlaten av Gud slik Jesus blei det då han vart overlaten til den smerte det var å sone for all synd. Sjølv midt i ein martyrdød er Gud nær med sin styrke og trøyst sjølv når det ikkje kjennest slik. Den heilage ande er på ein særskild måte talsmannen og trøystaren for Guds folk i nød (jf. Joh 16:4-15). Stefanos såg til og med himmelen open – der såg han Guds herlegdom og Jesus. Så kan ein be liksom Stefanos om styrke og mot og ord å tale i rette tid.

Forfølging – eit av kyrkja sine kjenneteikn?

Sjekkar vi kor mykje av NT som handlar om forfølging, vil vi sjå at det dreier seg om overraskande mykje. Skrifter som 1 Tim, 1 Pet og Johannes openberring er spesifikt skrivne til forfølgde kristne. I Apostelgjerningane er det berre to kapittel der saka ikkje er nemnd.

Når vi tek i betrakting den plassen forfølging for Jesus skuld har i NT, er det naturleg å spørje om ikkje forfølging bør reknast som eit av kyrkja sine sentrale kjenneteikn. Rett nok finn vi *ikkje* kjenneteiknet nemnt i Augustana 7, der berre nådemidla er tekne med. Men vi treng ikkje betrakte CA 7 som fullstendig. I alle fall har Luther teke med både bøna og forfølginga i lista over kjenneteikn som han presenterer i skriften *Om konsila og kyrkja* – frå 1539.

Luther opplevde sjølv å bli forfølgd då han vart lyst fredlaus av keisaren og lyst i bann av paven. At han kunne kome til å lide martyrdøden, var for han ingen framand tanke.

Forfølging i dag – informasjon fra Open Doors

Hittil har eg dvelt ved historia og Skrifta. Men kva med forfølgingar for Jesu namn skuld i dag? La meg hente fram litt stoff frå oversynet til Open Doors, *World Watch List* (WWL), og anna informasjon som Open Doors har lagt ut på nettet. Open Doors presenterer kvart år ei liste over dei 50 verste landa når det gjeld forfølging av kristne. Dei siste åra har Nord-Korea toppa lista. Meir enn 50.000 nord-koreanarar er fengsla for trua si. Deretter følgjer ei rekke *muslimske land* – Afganistan, Somalia, Libya, Pakistan, osv.. Vi har ca. 200 land i verda i dag. I ca. 60 av desse opplever kristne å bli tydeleg forfølgde på grunn av trua på Kristus. Til saman finst det ca. 215 millionar kristne som vert forfølgde – slik Open Doors definerer omgrepene *forfølging*. Mange lid under forferdelege forhold. Open Doors meiner å ha påvist at *i løpet av det siste hundreåret har fleire kristne blitt forfølgde og fleire lidd martyrdøden enn i alle dei føregåande hundreåra til saman*. (Sjå «Forfølgelse før og nå», i *Åpne Dører*, WWL 2019 Pressepakke. Sjå <https://www.opendoors.no/forfoelgelse-2019/forfoelgelse-foer-og-naa> Lastet ned 27. mars 2019). Kristne er den absolutt mest forfølgde trus- eller livssynsgruppa i verda (Heitmann 2018, 94). Open Doors kan fortelje at ca. «Halvparten av jordens befolkning bor i land der evangeliet ikke kan forkynnes fritt, og hvor kirken ofte er forfulgt.» (Sjå <https://www.opendoors.no/forfoelgelse-2019/forfoelgelse-foer-og-naa> Lastet ned 27. mars 2019).

Kva definerer vi som forfølging? I World Watch List vert omgrepene definert slik: Forfølging er «... enhver fientlighet opplevd fra omverdenen, som resultat av ens identifisering med Kristus. Dette inkluderer fiendtlige holdninger, ord og handlinger begått mot kristne.» (Heitmann 2018, 96).

Eit viktig poeng er at kristenforfølgingar har si årsak i «ens identifisering med Kristus». Opplever ein forfølging av andre grunnar enn trua på Kristus, for eksempel av politiske grunnar, er det ikkje snakk om kristenforfølging.

Så er det vanleg å skilje mellom ulike grader og typar av forfølging. Ei gradering i fire trinn synest sakssvarande:

1. Redusert rett til utøving av den kristne trua inkludert redusert samlingsfridom, redusert misjoneringsfridom og redusert fridom til å gje eins eigne barn ei kristen oppseding.
2. Baktale, mobbing, utstøyting av familien og andre fellesskap. Ulike former for diskriminering. Ein kan bli fråtken bustad og eigedom.

3. Vald i form av helsefarlege fengsel, arbeidsleirar, seksuell trakassering, tortur, lemlesting og terror.
4. Martyriet – ofte kombinert med tortur der ein vert pint til døde (Heitmann, 2018: 102).

Typiske kristenforfølgjarar i dag

Open Doors klassifiserer dei viktigaste typane kristenforfølgjande instansar slik:

1. *Islamisk ekstremisme*: «... attempts to bring the country or the world under the ‘House of Islam’ through violent or non-violent actions» (*Åpne dører* 2018, nr. x).
2. *Religiøs nasjonalisme*: «... attempts to conquer the nation for one’s religion. Mainly Hinduism and Buddhism, ...»
3. *Etnisk fiendskap*: «... attempts to force the continuing influence of age-old norms and values shaped in tribal context.»
4. *Kyrkjeleg proteksjonisme*: «... attempts to maintain one’s Christian denomination as the only legitimate or dominant expression of Christianity in the country. In most cases this Christian denomination is the majority Christian denomination.
5. *Kommunistisk eller post-kommunistisk undertrykkelse*: «... attempts to maintain Communism as a prescriptive ideology and/or controls the church through a system of registration and oversight that has come from Communism.»
6. *Diktatorisk paranoia*: «... does anything to maintain power; not specifically focused on realizing a vision.»
7. *Sekulær intoleranse*: «... «attempts to eradicate religion from the public and private domain, and to impose an atheistic form of secularism as a new governing ideology.»
8. *Organisert korrupsjon og kriminalitet*: «attempts to create a climate of impunity, anarchy, and corruption as a means for self-enrichment.»

Som vi la merke til finst det dessverre også grupper av kristne som diskriminerer og trakasserer andre grupper av Guds folk og av og til grupper tilhøyrande andre religionar – omtala som «kyrkjeleg proteksjonisme». Kjettarbåla i Middelalderen og på reformasjonstida høyrer med til dei mørkaste kapitla i kyrkjehistoria.

Til slutt vil eg nemne og kort kommentere nokre – skal vi seie praktisk-teologiske og misjonsmetodiske problemstillingar som forfølging av kristne gjerne reiser:

Er det fortenevestfullt for ein kristen å aktivt oppsøke forfølging?

Som kristne har vi grunn til å glede oss når vi vert forfølgde for Jesu namn skuld. «*Gled dykk og jubla, for stor er løna dykkar i himmelen.*» (Matt 5:12). Apostlane gledde seg over at dei vart funne verdige til å lide for Jesu namn skuld. Dei såg det som ei ære å lide vanære. Men dei oppsøkte ikkje forfølgjarane – som i første omgang var Det høge rådet (Apg 5:21ff). Dei vart innkalla for Rådet. Og dei fann neppe glede i piskinga dei måtte gjennomgå, før dei slapp fri. Men dei var glade for at dei måtte lide for Jesu skuld.

Det var likevel andre kristne tidleg i oldkyrkja som tenke annleis, som direkte oppsøkte forfølgingar. Som argument viste dei gjerne til siste sæleprisinga: «*stor er løna dykkar i himmelen.*» Får vi stor løn når vi blir forfølgde, så får vi vel endå større løn om vi blir endå meir forfølgde? Men då blir forutsetninga at det er vi som bestemmer kor mykje forfølging vi vil møte. Vi gløymer at den saka er det Gud som avgjer. Vår sak må vere å bevare liv og helse som best vi kan midt i trengslane, til fortsett teneste for Gud og nesten.

Den mest kjende oldkyrkjelege representanten for det syn at forfølgingar bør oppsøkast, var biskop Ignatius av Antioikia. Ignatius blei teken til fange under forfølginga til keisar Trajan og sendt til Roma for å bli kasta for løvene. På vegen til Roma skrev han sju brev til forsamlingar i Lille-Asia og forsamlinga i Roma. Han formante strengt dei kristne i Roma at dei ikkje måtte forsøke å få han benåda eller frikjøpt. Han ville døy. Og han blei kasta for løvene i år 107.

Offerviljen og motet til Ignatius vekte stor beundring. Men fleirtalet i kyrkja avviste etter kvart som bortkasta det offeret Ignatius hadde bore fram. Clemens av Alexandria skrev at slike som Ignatius kastar bort livet sitt til fånyttes. Dei er berre dumdristige. Dei bør ikkje reknast blant martyranne.

Er det legitimt å vike unna og flykte frå forfølgingar?

På den andre sida: Kan det vere legitimt å flykte, spesielt viss *faren* for å bli martyr er *stor*? Kan det vere at ein pastor, for eksempel, som har ansvar for *mange* som ikkje har høve til å flykte, bør bli på sin post, i solidaritet med flokken – som sjølesørgjar for dei truande?

Som vi observerte under oversynet over Jesus undervisning om forfølging, opna han for flukt – viss nødvendig. Men kor mykje skal til? Kor stor må faren vere? Kven andre har ein ansvar for enn seg sjølv? Slike moment må vurderast i kvart enkelt tilfelle.

Jesus forlot Judea og drog til Galilea da Johannes døyparen blei arrestert (jf. Matt 4:12). Men han drog opp til Jerusalem den påska då han skulle bli korsfesta, og han visste kva som skulle hende han (Matt 16:1). Tida var koma. Det var snakk om å fullføre det han var komen for.

Den nyomvende Paulus rømde frå Damaskus då motstandarar ville ta livet av han (Apg 9:23-25). Men seinare drog han opp til Jerusalem, sjølv om «Anden vitna for han at han måtte lide og kanskje døy. Han var «bunden av Anden» som bad han dra. I avskjedstalen for dei eldste i Efesos sa han: «*Eg veit berre at Den heilage ande vitnar for meg i by etter by at det ventar meg lenkjer og forfølging. Men for meg er ikkje liv eller død verdt å snakka om, berre eg kan fullföra löpet og den tenesta eg fekk av Herren Jesus: å vitna om evangeliet om Guds nåde.*» (Apg 20:23-24). Når Paulus og Jesus i siste omgang ikkje flykta, men gjekk liding og død i møte frivillig, var det fordi det var Guds plan i deira spesielle tilfelle. Det var slik dei skulle fullføre löpet.

I oldkyrkja vart spørsmålet heftig debattert i samband med at kyrkjefaderen Cyprian flykta under forfølginga som keisar Decius gav påbod om rundt år 250. Cyprian var biskop i Kartago i Nord-

Afrika. Frå gøymestaden sin ikkje langt frå byen, leidde han framleis flokken han var biskop for. Han vart skulda for å svikte, men forsvarte seg med at han var ein betre biskop for forsamlinga frå gøymestaden sin enn han kunne vere i fangenskap eller som martyr. Cyprians eksempel blei retningsgivande. Men dersom ein hyrde flykta, så måtte det altså vere av omsyn til flokken, og ikkje av frykt eller av omsyn til eigen tryggleik.

Vitne for, be for, og tilgi forfølgjarar – og be for dei forfølgde

I Bergpreika formante Jesus læresveinane: «*Elsk fiendane dykkar, velsign dei som forbannar dykk, gjer vel mot dei som hatar dykk, og be for dei som mishandlar dykk og forfølgjer dykk.*» (Matt 5:44). Det Paulus skriv til korintarane i 1 Kor 4:12-13 ligg i same gate: «*Når vi blir utskjelte, velsignar vi. Når vi blir forfølgde, held vi ut. Når nokon spottar oss, svarar vi venleg.*»

Det var dette sinnelaget Stefanos viste dei som steina han: «*Så fall han på kne og ropa høgt: 'Herre, tilrekna dei ikkje denne synda!' Då han hadde sagt det, sovna han inn.*» (Apg 7:60). Det same vert fortalt om biskop Polycarp av Smyrna, då han blei brend på bålet i år 155. Forbilde var Jesus på korset: «*Far forlat dei, for dei veit ikkje kva dei gjer.*» Dei vitna for, bad for og tilgav forfølgjarane sine. Dette gjorde inntrykk, blodet deira vatna og gjødsla åkerjorda, slik martyrblod har gjort det til alle tider – slik at såkornet, Ordet, kunne bere frukt.

Peter hadde fornekta Jesus, men blei tilgitt. Paulus hadde forfølgt dei første kristne, men blei møtt av Jesus og tilgitt. I Damaskus vart Paulus motteken av læresveinen Ananias, tilgitt og inkludert, tiltalt som bror. Fornektarar og forfølgjarar som vender om, skal vite og kjenne at dei er like velkomne i Guds familie som Peter og Paulus var det.

Vi ber for forfølgde kristne. La oss ikkje gløyme å be for forfølgjarane deira også, at dei må ta til seg vitnemåla frå offera sine og vende om.

Når ein forfølgd kristen fornektar trua – finst det ein veg tilbake?

Under forfølgingane som keisar Diokletian gav ordre om først på 300-talet, var det mange som fornekta trua og fall frå. Men mange av desse angra seg og søkte tilbake til forsamlingane sine då tidene vart betre. Dette aktualiserte ein debatt som kyrkja lenge hadde slite med. Det dreidde seg om følgande spørsmål:

Når ein forfølgd kristen sviktar og fornektar trua på Kristus, er det då mogeleg å bli tilgitt og på nytt inkludert i forsamlinga? Er det rom for at ein fornektar kan vende om og bli tilgitt? Kva med ein biskop eller prest som har fornekta Jesus? Det bør vel vere ekstra strenge forordningar for hyrdar som har svikta? Og kva med den tidlegare sakramentforvaltinga til slike hyrdar? Bør kyrkja erklære denne ugyldig? Desse spørsmåla blei heftig diskuterte. Donatistane er kjende som representantar for den strenge vegen.

Det mildare synet vann fram som det offisielle. Det er nåde å få for syndarar som vender om – også for fornektarar. Evangeliet er vilkårslauast. Tyngste representanten for det sigrande synet var Augustin.

Og tyngste argumentet for dette synet var forteljinga om Peters fall og oppreising. Jesus tilgav Peter og inkluderte han på nytt, ikkje berre som kristen, men til og med som apostel. «*Fø sauene mine.*»

Forfølging – eit forsømt tema innan misjonsteologien?

Vert det for lite forkynt at trua på Jesus kan medføre at vi må døy for denne trua som martyrar for den? (jf. Schirrmacher 2012, 153) Ikkje minst i misjonssamanheng i land og område med kristendomsfiendtlege styresmakter og folkegrupper, bør vel Bibelens ord om faren for forfølging, liding og martyrium få større plass? Kva lærer Bibelen om forfølging? Korleis formidlar vi denne læra på ein god og sjelesørgerisk måte inn i det verkelege livet til medkristne under press – som treng råd, hjelp og trøyst?

Det er sjølv sagt mange fleire moment enn forfølging som bidreg til vekst og modning i kyrkja. I tillegg må det seiast at forfølging har liten misjoneringseffekt dersom bodskapen vert därleg formidla – som vi har sett av eksempla det vart innleia med (jf. Kina i middelalderen og Japan på 1600-talet). Men der bodskapen vert klart og tydeleg formidla, kan forfølging og martyrium utruste bodskapen med det best tenkelege truverde-stempel. Då vil martyrane sitt blod gjere åkerjorda god – så såkornet (Ordet) kan gro.

Det er mykje stoff om forfølging i misjonsblada, i dei kristne dagsavisene og i andre kanalar for misjonsinformasjon. *World Watch List* spelar ei viktig rolle i så måte.

Men sjekkar vi lærebøkene i misjonsteologi, er saka nælast fråverande. Dette bør det gjerast noko med (Schirrmacher 2012, 151). Temaet forfølging fortener ein klar og brei plass i misjonsteologien. Spørsmålet bør være: *Korleis bør vi inkludere og integrere saka kristenforfølging i den systematiske misjonstenkinga i dag?* Å motivere til arbeid med dette spørsmålet var intensjonen med denne forelesninga/artikkelen.

Litteratur

- Gravaas, Hans Aage, et al, red. 2015. *Freedom of Belief & Christian Mission*. Regnum Books International.
- Heitmann, Stig Magne. 2018. «World Watch List – en presentasjon.» i *Theofilos*, nr. 1/2018. Side 94-106.
- Heitmann, Stig Magne. 2008. *Men Gud er ikke beseiret: Den forfulgte kirkes historie*. Oslo: Lunde forlag
- Allen Jr. John L. 2013. *The global War on Christians*. New York: Crown Publishing.
- Marshall, Paul, Lela Gilbert, Nina Shea. 2013. *Persecuted: The Global Assault on Christians*. Nashville, Tennessee: Thomas Nelson.
- Norsk Tidsskrift for Misjonsvitenskap*, Nr. 3-4, 2012. Temanummer om forfølgelse.
- Open Doors: <https://www.opendoors.no/forfoelgelse-2019/forfoelgelse-foer-og-naa> Lasta ned 27. mars 2019).
- Poleynard, Christian (udatert) *A Theology of Persecution*. Printed in Great Britain by Amazon
- Schirrmacher, Thomas. 2012. «Towards a Theology of Martyrdom,» i *Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap*. Nr. 3-4.